

Nr 8

Utlåtande i anledning av motioner angående taxorna inom lantmäteriväsendet och lantbruksnämnderna.

I de likalydande vid 1968 års riksdag väckta motionerna I: 719 av herr *Tistad* och II: 621 av herr *Nihlfors* har hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för att taxorna inom lantmäteriväsendet och lantbruksnämnder fastställas så att samma avgift skall utgå för samma arbete, oavsett vilken befattningshavarkategori den tillhör, som utför arbetet.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *lantbruksstyrelsen*, *lantmäteristyrelsen* och *riksrevisionsverket*. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet. I föreliggande motioner riktas kritik mot att gällande taxor för förrättningar och uppdrag utförda av lantbruks- eller lantmäteriorganisationen är så utformade att likartade arbeten i förekommande fall kan komma att debiteras olika beroende på vem som utfört arbetet. Av de över motionerna avgivna remissyttrandena framgår att berörda myndigheter eftersträvar att visst uppdrag debiteras lika, oavsett vem som utför arbetet. Detta sker genom att så långt det är praktiskt möjligt sakersättning tillämpas. När debitering sker efter tidsåtgång kan avgiften som nämnts bli olika beroende på vilken personalkategori som utför arbetet. Enligt remissutlåtandena är det dock regel inom såväl lantbruksnämnderna som lantmäteriet att visst slag av arbete utförs av därför avsedd personalkategori. Man söker såvitt möjligt undvika avvikelser från denna regel. Ingen av remissinstanserna anser att olägenheterna med nuvarande taxsystem är sådana att någon ändring i nu förevarande avseende är motiverad.

Med hänvisning till vad i det föregående anförts har utskottet inte funnit anledning biträda motionsyrkandet och hemställer alltså

att riksdagen lämnar motionerna I: 719 och II: 621 utan åtgärd.

Stockholm den 12 mars 1968

På jordbruksutskottets vägnar:

ERIC MOSSBERGER

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från första kammaren: herrar Mossberger (s), Hedström (s), Skårman (fp), Hermansson (cp), Magnusson (s), Augustsson (s), Manne Olsson (s), fru Hultell (h)*, herrar Sveningsson (h) och Per Jacobsson (fp)*;

från andra kammaren: herrar Lindström (s), Arweson (s), Eliasson i Moholm (h), Johanson i Västervik (s), Persson i Skänninge (s), Nilsson i Lönsboda (fp), fru Lindberg (s), herrar Dahlgren (cp)*, Berndtsson (fp) och Sundkvist (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Yttranden över motionerna I: 719 och II: 621

Lantbruksstyrelsen (16.2.1968)

Lantbruksstyrelsen delar i princip motionärernas uppfattning att ersättning för ensartade uppdrag som utföres av tjänstemän vid lantbruksnämnderna bör uttagas med samma belopp oavsett vilken kategori tjänstemän den tillhör som utför arbetet. För att åstadkomma detta måste emellertid saktaxa fastställas för alla avgiftsbelagda uppdrag, vilket skulle kräva ett mycket omfattande arbete och stöta på stora svårigheter. Lantbruksstyrelsen anför vidare följande.

Huvuddelen av avgiftsbelagda uppdrag som på beställning utföres av tjänstemän vid lantbruksnämnderna är sådana för vilka ersättningen utgår efter sak. Så är fallet med upprättande av planer för torrläggning och täckdikning samt i betydande utsträckning även med projektering av ekonomibyggnader. Vidare utgår sakersättning för vissa förrättningar avseende bl. a. markkartering, förekomst av potatisnematod, galtbesiktning och fårkontroll. För flertalet avgiftsbelagda förrättningar är sålunda önskemålet om en enhetstaxa redan tillgodosett i det att taxan är så konstruerad att ersättningen är densamma oberoende av vilken eller vilka tjänstemän som anlitas.

För övriga avgiftsbelagda förrättningar utgår ersättningen efter tidsåtgång med i taxan bestämd avgift per timme, olika för olika grupper av tjänstemän. I särskilda fall kan ersättningen bestämmas efter överenskommelse med rekvisitent, vilket dock i förevarande sammanhang är av mindre intresse. Styrelsen har varit väl medveten om att i de fall tidtaxa skall tillämpas ersättningarna, beroende på vilken grupp förrättningsmannen tillhör, kan komma att utgå med olika belopp utan att skillnaden är motiverad av uppdragets svårighetsgrad eller omfattning. I den av styrelsen för lantbruksnämnderna utfärdade arbetsordningen har av bl. a. denna anledning lantbruksdirektör och chef för avdelning ålagt att ägna särskild uppmärksamhet åt att arbetsuppgifter, beroende på arten och svårighetsgraden, handläggs av därför avsedda tjänstemän. I sina anvisningar till lantbruksnämnderna angående tillämpningen av lantbruksnämndstaxan har styrelsen därjämte direkt framhållit att de arbetsuppgifter, som beläggas av ett uppdrag, skall utföras av därför avsedda kategorier av tjänstemän eller, i förekommande fall, personer som står till förfogande för hantlangning o. d. Det torde dock vara ogörligt att under tillämpning av tidtaxa helt undvika att ersättning utgår med olika belopp för uppdrag som är lika till art, omfattning och svårighet. Förutom att det exempelvis i brådskande fall kan bli nödvändigt att anlita en mera kvalificerad tjänsteman än uppdraget kräver — de för arbete av ifrågakvarande slag närmast avsedda tjänstemännen kan ju vara upptagna av annat lika viktigt arbete — hänger detta bl. a. samman med det allmänna förhållandet att alla tjänstemän ej är lika effektiva i arbetet. Skall det med motionerna avsedda syftet kunna uppnås måste man därför övergå till en saktaxa som omfattar alla avgiftsbelagda uppdrag. Att åstadkomma en väl avvägd sådan taxa som

täcker förrättningskostnaderna skulle dock kräva ett mycket omfattande arbete och stöta på stora svårigheter beroende på att uppdragen är så rikt differentierade och att arbetet är så svårkontrollerat.

Det bör vidare framhållas att lantbruksnämndernas service- och upplysningsverksamhet till en förhållandevis mycket betydande del är helt avgiftsfri. För utredning som avser yttre rationalisering och för muntlig eller skriftlig rådgivning som inte kräver särskild utredning eller undersökning utgår sålunda inga avgifter. Det kan även vara av intresse att påpeka att, om dessa förrättningar hade taxebelagts, de olägenheter som påtalats av motionärerna otvivelaktigt skulle ha framträtt starkast på detta område.

Lantmäteristyrelsen (19.2.1968)

Lantmäteristyrelsen avstyrker motionerna och anför därvid.

I de lantmäritaxor som gällde efter lantmäteriets förstatligande år 1948 fram till den 1 oktober 1966 utnyttjades s. k. sakersättningar i relativt stor omfattning. Motiven härför har i huvudsak varit följande. Sakersättningarna möjliggör en i vissa avseenden smidigare subventionsdifferentiering. Denna debiteringstyp möjliggör vidare en automatisk utjämning mellan »enklare» och »svårare» förrättningar av samma slag liksom mellan »snabbare» och »mindre snabba» förrättningsmän. Kostnaderna för förrättningar och uppdrag kunna i stor utsträckning anges i förväg. En fördel är också att ersättningsberäkningen är administrativt enkel — ingen tidsbokföring erfordras.

Anledningen till att användningen av saktariffer i lantmäritaxan omprövades år 1966 var att efter år 1948 successivt ändrade förhållanden inträffat. En förutsättning för sakersättningar är att de avse ofta förekommande förrättningar eller uppdrag av någorlunda ensartad beskaffenhet. Genom de partiella ändringar i jorddelningslagen som successivt skett efter år 1948 har ett smidigare förrättningsförfarande tillskapats. Samtidigt har detta inneburit att tidigare relativt ensartade förrättningstyper genom ökade kombinationsmöjligheter blivit mera variabla. De har därmed också ur taxesynpunkt blivit mindre lämpade för sakersättningar samtidigt som svårigheterna att åstadkomma ett representativt statistiskt underlag för saktariffkonstruktioner ökat. Den administrativa enkelheten i sakersättningar framför tidersättningar blir ej heller lika framträdande i kombinationsfallen. Härtill kommer att den tidigare relativt kraftiga i lantmäritaxan inbyggda subventioneringen av lantmäteriets förrättningsverksamhet sedan år 1948 genom successiva beslut av statsmakterna begränsats eller ersatts av yttre subventionering — t. ex. genom bidrag. De tidigare skälen för subventionsdifferentiering genom saktariffer har därigenom i hög grad förlorat i styrka.

Vid den taxeändring som genomfördes den 1 oktober 1966 bibehölls sakersättningar endast i fråga om avstyckning av ägolott mindre än 5 000 m², tomtmätning av tomt mindre än 5 000 m² och — främst med tanke på stadsmätningstaxorna — i fråga om upprättande av förslag till (ändring i) tomtindelning, kontroll av byggnads och hägnads läge samt utstakning för nybyggnad m. m. Därjämte bibehölls sakersättningarna för avskrifter, vissa intyg, kartkopior samt utdrag av fastighetsregister. Vid denna avgränsning

torde, med hänsyn till frekvensen av olika ärendetyper, grovt uppskattat något mer än hälften av lantmäteriets verksamhet debiteras såsom sakersättning.

På grund av förändringar i det allmänna kostnadsläget har lantmäteritaxan sedermera varit föremål för viss justering per den 1 januari 1968. Därvid sänktes sakersättningsstariffen för tomtmätning medan taxenivån i övrigt ökade med ca tio procent. F. n. utgör tidersättningarna för lantmätare m. fl. 88 kr., för ingenjörer m. fl. 50 kr. och för kontorskrivare, kansliskrivare m. fl. 36 kr. Taxenivån har beräknats med ledning av tidsstudier verkställda åren 1964 och 1965 samt på grundval av lantmäteriets självkostnader varvid hänsyn tagits till såväl direkta utgifter för verksamheten som pensionskostnader, sjukförsäkringsavgifter och andra sociala kostnader, hyror, avskrivningar och ränta på tillgångar som anskaffats genom anslag på driftbudgeten samt tjänsteporto.

Enligt gällande arbetsordning för lantmäteristaten (lantmäteristyrelsens meddelande nr 5:1966, 3 §) åligger det chef — varmed förstås vederbörande överlantmätare och chef för organisationsenhet — att vid fördelningen av arbetet eftersträva att personalen användes på sådant sätt att hög effektivitet ernås. Härvid skall beaktas tjänstemännens kompetens och kvalifikationer i övrigt med hänsyn till vederbörandes grundutbildning och genomgången särskild utbildning inom ämnesområden med anknytning till förekommande arbetsuppgifter. Vidare bör de enskilda tjänstemännens personliga fallenhet och intresseinriktning i avseende på skilda arbetsuppgifter tillvaratas.

Det sagda innebär att arbetsfördelningen inom en organisationsenhet normalt skall ske så att föreliggande arbetsuppgifter utföres på det för uppdragsgivaren billigaste sättet. Självfallet kan tillfälliga variationer beträffande personalsammansättningen inom en enhet medföra att tjänsteman måste avdelas för viss arbetsuppgift som skulle kunna ha utförts av annan tjänsteman med lägre kompetens.

Det av motionärerna väckta spörsmålet kan i viss mån ha aktualiserats genom den omfördelning av uppgifter i överensstämmelse med principen i 6 § allmänna verksstadgan vilken under senare tid gjorts inom lantmäteriet. Bl. a. har lantmäteristyrelsen i den interna fortbildningen lagt in viss vidareutbildning för icke högskoleutbildad personal, vilken tagit sikte på avancerad förrättningsförberedelse och direkt handläggning. Därigenom har det blivit möjligt att i växande omfattning till ingenjörer och kontorspersonal överflytta olika slags funktioner samt omfattande uppgifter i samband med förberedelse av förrättningar. Bl. a. har åt ett antal ingenjörer uppdragits att självständigt handlägga vägförrättningar inom lantmäteriet. Den sålunda pågående omfördelningen av arbetsuppgifter torde många gånger medföra att likartade arbetsuppgifter inom en organisationsenhet — åtminstone temporärt — handlägges av tjänstemän tillhörande olika personal-kategorier. Anledning torde väl emellertid finnas till antagande att i dessa fall handläggningstiden för visst ärende blir kortare om det handläggs av tjänsteman med högre kompetens.

Det torde icke kunna bestridas att storleken av den ersättning som utgår för ärende debiterat såsom tidersättning blir beroende av vilken eller vilka tjänstemän som handlagt ärendet. Alternativet till tidersättning är emellertid sakersättning. Såsom förut nämnts har denna ersättningstyp befunnits mindre lämplig inom vissa delar av lantmäteriets verksamhetsområde.

Riksrevisionsverket (15.2.1968)

Riksrevisionsverket anser sig inte kunna biträda motionärernas hemställan och anför.

Motionärernas syfte, att samma avgift skall utgå för samma arbete, kan i princip endast uppnås genom en saktaxa. Motionärerna är emellertid på det klara med att tidersättning måste tillämpas när det av praktiska skäl, t. ex. att prestationerna är alltför differentierade, icke är möjligt att fastställa en saktaxa.

Bortsett från de variationer i tidåtgången som kan bero på olika individers olika arbetstakt är kostnaden vid timdebitering avhängig av vilken lön den tjänsteman har som utför en viss förrättning.

Det är emellertid såväl riksrevisionsverkets som berörda myndigheters bestämda uppfattning att ett arbete av viss svårighetsgrad skall utföras av tjänsteman med motsvarande kvalifikation och löneställning. Det torde visserligen kunna inträffa att samma eller liknande arbete vid olika tillfällen debiteras efter olika timkostnad, men detta strävar ifrågavarande myndigheter efter att undvika. Riksrevisionsverket är för sin del av den övertygelsen att en betydligt större orättvisa skulle bli följden av en enhetlig timdebitering oavsett befattningshavarnas löneställning.